

А.Тлустая, канд. экон. наук, доц.,

В. Эрастов, асп.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ ИНТЕРНЕТ-СТРАХОВАНИЯ

В данной статье исследуется современное состояние и особенности развития взаимоотношений между субъектами страховой деятельности при осуществлении Интернет-страхования в зарубежных странах. Изучаются основные условия и тенденции развития рынка Интернет-страхования в процессе информатизации страховых компаний. Приведены основные концепции взаимодействия между субъектами страхового рынка с помощью Интернет сайта. Исследование раскрывает необходимость и целесообразность использования новых подходов к аквизиции страховой услуги с использованием сети Интернет. Проблематика внедрения и развития интернет-страхования остается актуальной для всех стран, независимо от состояния развития страхового рынка и финансового рынка в целом.

Ключевые слова: Интернет-страхование, Интернет-Аквизиция, сайт страховой компании, Интернет-портал, интерфейс взаимодействия со страхователем, личный кабинет, "Большие данные".

A.Tlusta, PhD in Economics, Associate Professor,

V.Erastov, PhD student

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

FOREIGN EXPERIENCE IN INTERNET INSURANCE OPERATION

This paper examines the current state and characteristics of the relationship between the insurance entities in the implementation of online insurance in foreign countries. Studied the basic conditions and development trends of the Internet insurance market in the process of informatization of insurance companies. The basic concept of interaction between the subjects of the insurance market through the website were noticed. The study reveals the necessity and expediency of using new approaches of the acquisition of insurance services via Internet. The problems of implementation and development of online insurance remains valid for all countries, regardless of the state of the insurance market and the financial market as a whole.

Keywords: Internet insurance, Internet Acquisitions, site of the insurance company, Internet portal, interface of interaction with the insurer, personal account, "Big data".

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2015, 3(168): 62-67

УДК 368.86:347.56

JEL G22

DOI: dx.doi.org/ 10.17721/1728-2667.2015/168-3/9

О. Лобова, канд. экон. наук, асист.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ОСОБЛИВОСТИ СТРАХУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Узагальнено особливості страхування професійної відповідальності. Визначено сутність поняття професійна відповідальність. Охарактеризовано основні елементи договору страхування професійної відповідальності. Розглянуто види страхування професійної відповідальності. Проаналізовано розмір страхових тарифів під час надання послуг зі страхування професійної відповідальності різними страховими компаніями України.

Ключові слова: професійна відповідальність, страхування відповідальності, страхування професійної відповідальності, страхова компанія.

ВСТУП. Час значних економічних трансформацій в Україні змінили підхід і ставлення до страхування. Усвідомлюється необхідність страхування як елемента повноцінного функціонування економічної системи, як засобу захисту майнових інтересів юридичних і фізичних осіб.

Однією з відносно молодих галузей страхування є страхування відповідальності. Треба відзначити, що до кінця 20-го століття на вітчизняному страховому ринку практично не були представлені види страхування відповідальності, які широко практикуються в більшості країн світу.

Актуальною передумовою поширення страхування відповідальності при здійсненні професійної діяльності виступає поява нових для економіки нашої країни видів професійної діяльності: аудиторів, оцінювачів, ріелторів, а також їх персональна відповідальність, медичних працівників, інших виготовлювачів продукції, виконавців робіт, послуг в умовах приватної власності та підприємництва. Якщо на початку реформування вітчизняної економіки акцент у розвитку нових професійних груп (і професій) був зроблений на їх кількісні аспекти, то в даний час вони вимагають якісної зміни, в тому числі стандартизації їх діяльності та захисту їх клієнтів від збитків, заподіяних внаслідок такої діяльності.

Отримавши теоретичне осмислення і практичне поширення в країнах постіндустріального розвитку, страхування відповідальності при здійсненні професійної діяльності стало невід'ємним фактором стійкості в соціальних та економічних процесах їх систем і нормою повсякденної діяльності кваліфікованих фахівців. Роз-

виток такого страхування в Україні супроводжується наявністю вітчизняних проблем: незавершеністю процесів формування та ринкового механізму економіки, і страхування; низьким рівнем використання споживачами своїх прав при заподіянні їм шкоди та відстоювання своїх інтересів у судовому порядку; незнання і нерозуміння фахівцями механізмів страхового захисту їх відповідальності та іншими факторами, в результаті чого страждають інтереси і кожного споживача (клієнта, пацієнта), та професійною особи.

Даний напрямок страхування отримав широкий розвиток в країнах з розвинутою ринковою економікою. Страхування професійної відповідальності стало не тільки важливою складовою галузі "страхування відповідальності", але й ефективним методом підтримки підприємств усіх організаційно-правових форм власності, гарантом їх фінансової стійкості і стабільного розвитку економіки.

У зв'язку з цим **мета статті** полягає в узагальненні особливостей страхування професійної відповідальності, характеристикі основних видів страхування професійної відповідальності та обґрунтуванні необхідності її застосування на страховому ринку України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ.

Окремі питання і проблеми страхування професійної відповідальності вже розглядалися такими вченими та фахівцями-практиками, як Архіпов А.П., Базилевич В.Д., Воблій К.Г., Гомелля В.Б., Грищенко Н.Б., Дюжікова Е.Ф., Орланюк-Малицької Л.А., Райхера В.К., Рейтмана Л.І., Сплетухова Ю.А., Турбиної К.Е., Шахова В.В., Шинкаренко І.Е., Федорової Т.А. та ін. У їхніх роботах дається

поняття сутності страхування відповідальності, висвітлюється зарубіжний досвід здійснення окремих видів страхування відповідальності.

Питання сутності та особливості здійснення страхування професійної відповідальності розглядаються в працях таких вітчизняних вчених, як: Н. Грищенко, І. Дрозд, Ю. Заїкіна, Т. Казакова, Р. Пікус, Р. Юлдашева.

Принципи і умови страхування професійної відповідальності детально розглядаються в дослідженнях Л.М. Клоченко, Ю.А. Сплетухова, І.Е. Шинкаренко, С.С. Осадця, Я.П. Шумелди.

У зарубіжній літературі ступінь наукової розробленості питань страхування відповідальності при здійсненні професійної діяльності не більш глибока, ніж у вітчизняній, проте вона компенсується досконалою практикою такого страхування та багаторічною історією функціонування правових демократичних держав зі сталою системою ринкового господарства і визначеністю меж персональної відповідальності. У числі зарубіжних авторів, які досліджують проблеми такого страхування, вчені Peter Madge, Albert Rogers, Ichel W. David, Ray W. Hodgins, Frank A. Sloan та інші. В той же час більшість з цих робіт присвячено прикладним аспектам, а методологічним питанням такого страхування приділяється недостатня увага.

Разом з тим, в сучасній науковій літературі не достатньо розроблена проблема розвитку страхування професійної відповідальності як форми захисту фінансових інтересів страхувальника. Багато теоретичних питань, що стосуються організації та здійснення даних страхових відносин, потребують вивчення та вироблення практичних рішень і рекомендацій.

Роботи, що зачіпають страхування відповідальності при здійсненні професійної діяльності, представлені одиничними публікаціями за вузькими питаннями страхування в деяких видах професійної діяльності. Цілісні теоретичні, методологічні та аналітичні дослідження такого страхування на даний час в Україні відсутні.

Недостатня теоретична і практична розробленість проблеми страхування професійної відповідальності визначили необхідність і актуальність теми дослідження.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Теоретичну та методологічну основу роботи становлять дослідження вітчизняних і зарубіжних фахівців з теорії страхування. У процесі дослідження використані нормативні правові акти, актуальні публікації в періодичній пресі та офіційні статистичні дані страхового ринку України.

Для розкриття мети даної статті необхідно окреслити сутність деяких дефініцій. Основною категорією, яка досліджується є "страхування професійної відповідальності". З огляду на те, що дана категорія є похідною від страхування відповідальності, то варто розглянути впершу чергу цю дефініцію.

Існує ряд визначень страхування відповідальності. Так В.В. Шахов характеризує страхування відповідальності як "самостійну сферу страхової діяльності, об'єднуючи ряд видів страхування, які передбачають обов'язки страховика відшкодувати шкоду, заподіяну страхувальником (фізичною або юридичною особою) життю, здоров'ю або майну третіх осіб" [1].

"Страхування відповідальності спрямоване як на захист майнових прав осіб, постраждалих у результаті дії або бездіяльності страхувальника, так і на захист фінансового стану самого страхувальника. За наявності страхового полісу відшкодування збитків постраждалим гарантується страховою компанією і не залежить від платоспроможності страхувальника" [2].

У підручнику "Основи страхової діяльності", страхування професійної відповідальності, визначається як "галузь страхування, об'єктом якої є відшкодування витрат страхувальника, що виникають внаслідок заподіяння їм шкоди життю, здоров'ю або майну інших осіб

(тобто при виникненні цивільної відповідальності страхувальника)" [3].

Ю.А. Сплетухов і Е.Ф. Дюжіков в навчальному посібнику "Страхування" визначають суть страхування відповідальності наступним чином: "суть страхування відповідальності полягає в тому, що страховик, отримуючи страхові внески від страхувальника, бере на себе зобов'язання відшкодувати збитки потерпілим, які іменуються в даному випадку третіми особами, у разі виникнення у них права на отримання компенсації від страхувальника або іншого застрахованої особи у зв'язку із заподіянням в результаті його дій шкоди третім особам" [4].

Слід зазначити, що всі перераховані вище підходи до визначення "страхування відповідальності" містять певні неточності:

визначаючи "страхування відповідальності" В.В. Шахов вводить таке поняття як "сфера страхової діяльності", позбавляючи подібним підходом страхування відповідальності статусу – повноправною галузі страхування і відводячи їй незрозуміле місце в процесі "страхової діяльності",

найбільш чітко особливість страхування відповідальності відображена у визначенні Ю.А. Сплетухова і Е.Ф. Дюжікова; спірним, однак, є введення поняття "застрахована особа", як опис однієї з можливих осіб, які завдають шкоди.

Таким чином, специфічною особливістю страхування відповідальності є те, що тут об'єктом страхування є не конкретна особиста власність громадян або власність організації, як у майновому страхуванні, і не настання певних подій, пов'язаних з життям і працездатністю громадян, які уклали договори, що характерно для особистого страхування, а відповідальність перед третіми особами. Тобто безпосереднім об'єктом страхування відповідальності є також економічні, а точніше майнові інтереси осіб, які потенційно можуть завдати шкоди, які в кожному конкретному випадку знаходять конкретне грошове вираження. Страхування відповідальності передбачає ймовірність заподіяння шкоди як здоров'ю, так і майну третіх осіб

З дослідження категорії страхування відповідальності можна сказати, що ці визначення притаманні і страхуванню професійної відповідальності, але воно направлено на захист відповідальності спеціалістів різних професій.

Отже, страхування професійної відповідальності – це підгалузь страхування відповідальності, яка залежно від професії особи, чия відповідальність підлягає страхуванню, включає в себе елементи як страхування відповідальності за заподіяння шкоди, так і страхування відповідальності за порушення умов договору. Професійна відповідальність як складене поняття може розглядатися з позицій двох поширених наукових категорій – "професія" і "відповідальність". У першому випадку поняття "професійна відповідальність" буде приватним відносно більш загальних категорій сфери трудових відносин, у другому – суспільно-правовою категорією, що входить в ієрархічно більш широке поняття "соціальної відповідальності".

РЕЗУЛЬТАТИ. Розвитку страхування відповідальності в цілому сприяють також відносно зростання добробуту населення і, відповідно, збільшення загальної суми платоспроможності і розмірів збитку, зростання числа випадків її заподіяння, нові ініціативи законодавчої влади, розширювальне тлумачення в судочинстві категорії збитку і, як наслідок цього, розширення отримання прав на відшкодування збитків.

Такі тенденції і проблеми підкреслюють актуальність і значимість страхування відповідальності при здійсненні професійної діяльності в економіці, нерегулярне і обмежене використання якого в даний час має бути вдосконалене шляхом систематизації його методологічних та організаційних основ, розробки та реалізації заходів, спрямованих на сприяння його розвитку в Україні.

Необхідність стимулювання такого страхування також обумовлена приходом на вітчизняний страховий ринок іноземних страхових компаній в рамках програми вступу до СОТ, що вимагає в свою чергу забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних страховиків і приведення рівня їх послуг до міжнародних стандартів. У контексті цієї перспективи саме в страхуванні відповідальності при здійсненні професійної діяльності гостро відчувається проблема методичного забезпечення, на відміну від інших видів страхування, для яких найбільш актуальні лише фінансові питання.

Професійна діяльність, на нашу думку, означає надання послуг, виконання робіт, виробництво продукції, які можуть бути віднесені до того чи іншого роду діяльності (юриспруденція, медицина, аудит, страхування, видавництво, будівництво тощо).

Для визначення особливостей страхування професійної відповідальності доцільно визначити сутність професійної відповідальності. Будь-яка діяльність характеризується її результативністю, при недосягненні або неповному досягненні цілей якої виникають підстави для відповідальності або у вузькому значенні – при отриманні негативних результатах такої діяльності. Необхідними умовами професійної відповідальності є наявність:

- заданих цілей, засобів і результатів професійної діяльності, їх параметри;
- суспільної оцінки результатів такої діяльності.

На нашу думку, професійна відповідальність – це застосування до суб'єкта, який здійснює професійну діяльність, заходів і санкцій у разі отримання ним негативного результату такої діяльності (у тому числі заподіяння шкоди) по відношенню до третьої особи: держави, організації, індивіду.

Ознаками "професійної відповідальності" при здійсненні професійної діяльності виступатимуть наступні:

- наявність у таких осіб певного ступня кваліфікації, професійної освіти та/або професійної підготовки економічного, юридичного, медичного, технічного і іншого профілю;
- отримання негативних результатів (заподіяння шкоди) в результаті її здійснення;
- наявність суспільного значення (цінності) і можливість громадської оцінки результату такої діяльності;
- економічна оцінка наслідків такого результату у формі доходу, ефекту, збитків і т.п. ;
- застосування до особи – суб'єкту такої діяльності – заходів і санкцій, спрямованих на компенсацію втрачених благ.

Проявом професійної відповідальності є фінансові результати – збитки, додаткові витрати, що вимагають механізмів та джерел їх компенсації.

Професійна відповідальність (Professional Indemnity) – це майнова відповідальність спеціалістів різних професій, недостатня кваліфікація, помилки та упущення яких внаслідок необачності чи недбалості можуть спричинити шкоду клієнтам [5].

Страхування професійної відповідальності здійснюється на випадок виникнення будь-яких упущень, недодатків, необережності і т.п. особи, що займається професійною діяльністю. При цьому мається на увазі, що ця особа володіє необхідною компетенцією для заняття даним видом діяльності і відноситься до своїх обов'язків сумлінно, виконуючи всі вимоги, що пред'являються до даної професії. Підтвердженням рівня кваліфікації особи, що займається професійною діяльністю, є наяв-

ність у нього сертифікатів, дипломів або інших документів, що підтверджують його професійне вміння.

Залежно від роду діяльності особи певної професії може бути завдано шкоди здоров'ю, матеріальний або фінансовий збиток.

Особливості страхування професійної відповідальності:

- Нерідко проходить значний період часу (кілька років) між здійсненням помилки або упущення страхувальником, фактом нанесення збитку, часом фактичного його виявлення страхувальником і визначення суми понесеного збитку. За цей час інфляція може звести нанівець розмір встановленого за договором ліміту відповідальності, або страховик, який видав поліс, може зникнути з ринку з різних причин (банкрутство, злиття з іншою компанією, відхід з ринку і т.п.);

- Поліси базуються на принципі заявлених збитків, таким чином страховики обмежують свою відповідальність, відсікаючи довготривалі збитки;

- Має місце переважно досудовий або позасудовий спосіб врегулювання претензій у зв'язку з бажанням страхувальника запобігти розголошенню обставин справи і мінімізувати збиток своєї ділової репутації, що часто суперечить інтересам страхової компанії, що віддає перевагу судовий розгляд претензії і зниження суми позову;

У Законі України "Про страхування" серед довгого списку обов'язкових видів значиться і "обов'язкове страхування професійної відповідальності осіб, діяльність яких може заподіяти шкоду третім особам, за переліком, встановленим Кабінетом Міністрів України [6]. У той же час конкретний перелік таких професій Кабмін окремим актом все ще не визначив. До цих пір існує тільки проект цього Переліку.

Страхувати свою професійну відповідальність бажано тим компаніям і підприємцям, бізнес яких несе особливі ризики для їх клієнтів, приміром, є ймовірність нанесення шкоди здоров'ю та життю або майнових втрат (лікарі, архітектори, туроператори).

Однак найчастіше навіть ці компанії намагаються заощадити на страховці. Якщо у випадку з митними брокерами та нотаріусами поліс купується для "галочки" з єдиною метою отримати ліцензію, то "добровольці" розглядають його як рекламний елемент. Відповідно, договори на страхування професійної відповідальності укладаються з мінімальними лімітами відповідальності, а значить, і з мінімальним страховим платежем. Винятком можуть бути хіба що великі компанії, яким поставили вимогу про відповідне страховому покритті зарубіжні партнери.

Найпоширеніше страхування відповідальності для наступних категорій фахівців:

- проектних організацій, архітекторів, дизайнерів;
- бухгалтерів;
- приватних лікарів та медичних установ;
- ріелторів та ріелторських компаній;
- нотаріусів;
- оцінювачів та оцінювальних компаній;
- митних брокерів;
- адвокатів та юридичних компаній;
- охоронних організацій;
- аудиторів та аудиторських компаній тощо.

Страхування професійної відповідальності різних фахівців розглянута в табл.1., в якій висвітлено страхові випадки, в разі настання яких може виникнути відповідальність фахівця.

Таблиця 1. Характеристика різних видів страхування професійної відповідальності*

Фахівець	Страхові випадки
Архітектор	1. помилковий вибір розрахункових навантажень, правил і норм проектування; 2. прорахунок та помилка при використанні правил і норм проектування чи проведенні інженерних розрахунків; 3. інші помилки при складанні планів, специфікацій та проектно-технічної документації.

Закінчення табл. 1

Фахівець	Страхові випадки
Юрист	<ul style="list-style-type: none"> неповне або невірне консультування з правових питань; помилка при складанні документів правового характеру; помилка при представленні інтересів третіх осіб в органах державної влади, місцевого самоврядування, судових органах тощо.
Аудитор/ бухгалтер	<ul style="list-style-type: none"> невиявлення порушень встановлених правил оформлення та складання бухгалтерських та інших документів, а також невідповідності їх змісту законодавству України; порушення правил ведення обліку та складання звітності, нарахування та сплати податків та інших обов'язкових платежів тощо. нотаріуса непопередження клієнта про наслідки нотаріальних дій, внаслідок чого третя особа зазнала збитків; допущення помилок при вчиненні нотаріальних дій тощо.
Оцінювач	<ul style="list-style-type: none"> використання невірно обраного стандарту оцінки вартості об'єкту; ненавмисна помилка при вимірюваннях та розрахунках; інші помилки, упущення, що призвели до невірної оцінки;
Нотаріус	<ul style="list-style-type: none"> нотаріус не попередив клієнта про наслідки вчинених нотаріальних дій і юридична непоінформованість завдала клієнтові шкоду; нотаріус не зберіг в таємниці конфіденційну інформацію, що стала йому відома у зв'язку зі здійсненням його професійної діяльності; нотаріус завдав матеріальної шкоди клієнтові внаслідок допущеної ним при здійсненні нотаріальної дії ненавмисної помилки; нотаріус завдав третім особам шкоди внаслідок втрати документів, які знаходились у його розпорядженні та належали третім особам.
Митний брокер	<ul style="list-style-type: none"> несплати встановлених законодавством України податків і зборів з товарів і транспортних засобів, що ним декларуються; недотримання умов і обмежень на використання і розпорядження товарами і транспортними засобами, по відношенню до яких митне оформлення не завершено; вилученням товарів, транспортних засобів, накладання арешту в результаті ненавмисних порушень Страхувальником митних правил; ненавмисним розголошенням відомостей, одержаних ним у зв'язку із вчиненням декларування товарів.
Лікар	<ul style="list-style-type: none"> заподіяння шкоди здоров'ю пацієнта в результаті ненавмисної помилки страхувальника (застрахованої особи) при встановленні діагнозу; заподіяння шкоди здоров'ю пацієнта в результаті ненавмисної помилки страхувальника (застрахованої особи) при проведенні курсу лікування; смерть пацієнта в результаті ненавмисної помилки страхувальника (застрахованої особи); інші варіанти прояви страхового ризику.

*Джерело: Складено автором на основі [1, 3, 7, 8]

Страхування професійної відповідальності – це страхування, де об'єктом страхування виступає відповідальність перед третіми особами (громадянами та господарюючими суб'єктами) внаслідок якої-небудь дії або бездіяльності страхувальника. Страхування професійної відповідальності передбачає можливість при

заподіянні шкоди як здоров'ю, так і майну третіх осіб в силу закону або за рішенням суду виробляти відповідні виплати, що компенсують заподіяну шкоду. Детальна характеристика особливостей страхування професійної відповідальності наведена на рис. 1.

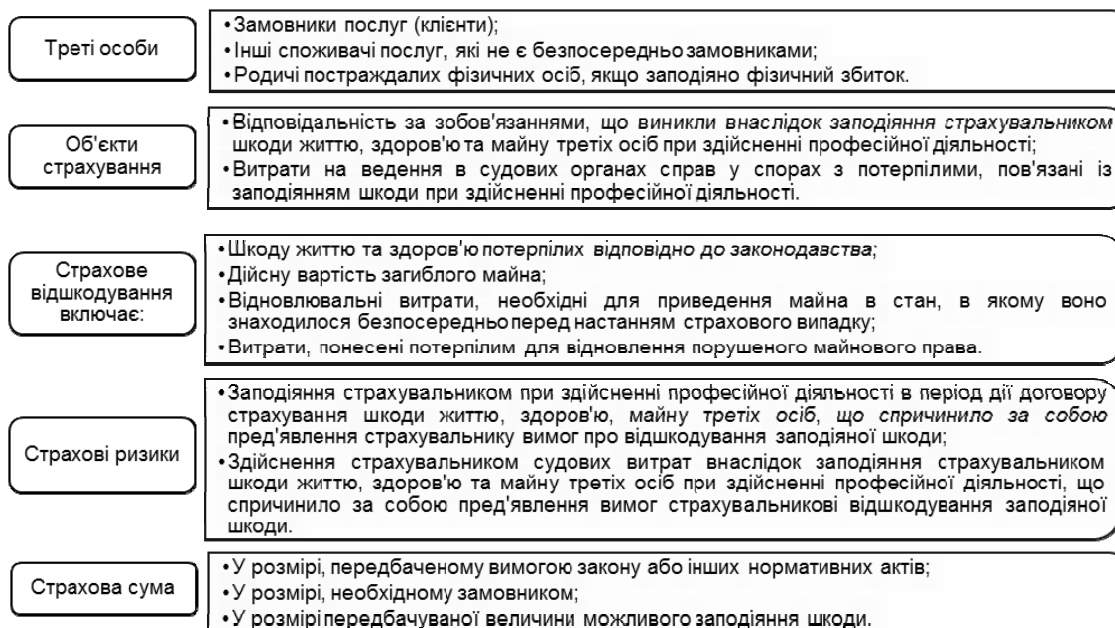

Рис. 1. Загальна характеристика страхування професійної відповідальності

*Джерело: складено автором на основі [3, 7, 8]

В Україні вартість поліса страхування професійної відповідальності становить від 0,2 до 8% страхової суми (в більшості випадків – 0,5-3%), що наведено в табл. 2. Причин тому кілька. Розмір страхового платежу залежить від умов (страхова сума, франшиза, покриття), від бізнесу клієнта (виду діяльності, наданих послуг, досві-

ду роботи, кількості працівників, які залучаються для здійснення основної діяльності, обороту компанії), а також від історії збитків. Страховий тариф залежить від виду професійної діяльності, обсягів надання послуг, кваліфікації та других факторів.

Таблиця 2. Страхові тарифи зі страхування професійної відповідальності страховими компаніями України*

Страхова компанія	НАСК "Оранта"	ПРАТ СК "Провідна"	ПРАТ СК "НДІ страхування"	ПРАТ СК "АРМА"
Тариф	0,3 – 8% страхової суми	0,25 % – 5 % від загального ліміту відповідальності	від 0,35 % – 2,0 % від страхової суми.	від 0,25 % до 1,5 % від страхової суми

*Джерело: складено на основі даних страхових компаній України.

Так як нотаріусу для ведення своєї діяльності необхідно отримати ліцензію, а для неї необхідно застрахувати свою професійну відповідальність, то даний вид стра-

хування найбільш представлений страховими компаніями України. Інформація про умови страхування професійної відповідальності нотаріусів наведена в таблиці 3.

Таблиця 3. Умови страхування професійної відповідальності нотаріусів*

Умови страхування	Страхова сума	Річний страховий тариф
ТДВ СК "Альфа-Гарант"	за домовленістю на момент укладання договору страхування та може становити від 500 тис. грн до 2 млн. грн.	від 0,75 % до 1,5%
ПРАТ СК "Арма"	встановлюється за згодою сторін від 100 тис. грн і вище.	від 0,25 % до 0,6 %
СК "Юніон Гарант"	за погодженням сторін та може складати від 500 тис. грн до 5 млн. грн.	від 0,65 % до 1%
ПАТ "СК "Місто"	Від 100 тис. грн до 1 млн. грн.	від 0,5% до 1%
СК "Український страховий стандарт"		від 0,35%
ПрАТ "УТСК"	Не менш ніж 1000 мінімальних заробітних плат	із стажем роботи понад 10 років – 612 грн. із стажем роботи від 3-х до 10 років – до 800 грн. із стажем роботи до 3-х років – до 1 000 грн.
ПрАТ "СК PZU"		0,15% – для нотаріусів зі стажем роботи до 2-х років 0,12% – для нотаріусів зі стажем роботи від 2-х до 5-ти років 0,08% – для нотаріусів зі стажем роботи понад 5-ть років

*Джерело: Складено автором на основі даних страхових компаній України

В першу чергу такий досить широкий "коридор" тарифів обумовлений тим, що в Україні поки рідкісні випадки судового переслідування фахівців за надання ними неякісних послуг. Крім того, немає простого та ефективного алгоритму розгляду претензій потерпілих і способів визначення розміру моральної та матеріальної збитку по страховому випадку. У зв'язку з цим компанії часто змушені встановлювати максимально можливу вартість поліса щоб уникнути непередбачених збитків. Поодинокі приклади страхування професійної відповідальності, і як результат ще більш рідкі страхові випадки за цими договорами, є поясненням невеликої кількості виплат.

Страхування професійної відповідальності не користується особливою популярністю в Україні. Попит на цю послугу стабілізувався, однак обсяги ринку все одно мізерно малі. Імпульс розвитку може надати лише реформування судово-правової системи або визначення широкого списку професій, які підпадають під обов'язкове страхування професійної відповідальності.

Умови договорів страхування передбачають зазвичай встановлення максимальних меж, виплачуваних страховиком страхових сум, які називаються лімітами відповідальності страховика. Договором може бути обумовлено кілька лімітів відповідальності. Один з них, як правило, передбачає максимально можливий розмір страхової виплати за кожний страховий випадок. Крім того, страховики встановлюють і ліміт відповідальності за весь термін дії договору страхування. Необхідність цього викликана тим, що в період дії договору може відбутися кілька страхових випадків, а

тому страховикам важливо обмежити загальну суму своїх зобов'язань за договором.

Поділяють договори страхування професійної відповідальності осіб, які можуть заподіяти матеріальний (фінансовий) збиток своїм клієнтам (аудитори, нотаріуси, юристи), та осіб, чия діяльність може заподіяти шкоду життю та здоров'ю третіх осіб (наприклад, лікарі, фармацевти).

ВИСНОВКИ: Підсумовуючи все вище сказане необхідно зазначити, що необхідність управління процесом мінімізації та компенсації збитків, зумовлених професійною відповідальністю, представляє одну з важливих проблем сучасної економіки та зумовлює використання різних способів мінімізації, одним з яких виступає страхування. Страхування відповідальності при здійсненні професійної діяльності має поширюватися, у тому числі шляхом його державного стимулювання та введення обов'язкових форм, що є однією з необхідних умов стійкого і цивілізованого розвитку кожного сучасного суспільства (держави) та інтеграції у світову систему.

Професійна діяльність означає надання послуг, виконання робіт, виробництво продукції, які можуть бути віднесені до того чи іншого роду діяльності (юриспруденція, медицина, аудит, страхування, видавництво, будівництво тощо). Її необхідними умовами є: 1) задані цілі, засоби і результати професійної діяльності, їх параметри; 2) суспільна оцінка результатів такої діяльності.

Страхування професійної відповідальності є однією з підгалузей страхування відповідальності. Страхування професійної відповідальності являє собою сукупність

видів страхування, які передбачають обов'язок страховика по страхових виплатах у розмірі повної або часткової компенсації збитку, нанесеного майновим інтересам фізичної особи, яка уклала договір, пов'язаних з обов'язком останнього відшкодувати збиток, заподіяний третім особам, у зв'язку із здійсненням страхувальником професійної діяльності.

ДИСКУСІЯ: Страхування відповідальності при здійсненні професійної діяльності є одним з видів, якому притаманні всі риси і принципи теорії і практики страхування в цілому, в той же час воно має ряд особливостей, що виділяють його в страховій системі та класифікації.

Подальші дослідження з даної проблематики повинні бути направлені на виявлення шляхів впровадження більш широкого кола видів страхування професійної відповідальності на страховому ринку України, які б функціонували не тільки де-юре, а й застосовувались на практиці.

Поширення такого страхування в нашій країні стримується наступними проблемами: недостатньою вивченістю об'єкта страхування – професійної відповідальності, науковою нерозробленістю пов'язаних з нею питань: її сутності, класифікації; прогалинами в теоретичному обґрунтуванні та осмисленні актуальності і потреби його розвитку в Україні; недосконалістю законодавчої

бази, що регулює його організацію та проведення; відсутністю системних заходів з його реалізації в сферах професійної діяльності; непорядкованістю принципів та особливостей при його розробці та проведенні страховими компаніями. Все це визначає необхідність подальших досліджень в даному напрямку.

Список використаних джерел

1. Шахов В.В. Страхование / В.В. Шахов. – Изд. 3-е, [перераб. и доп.]. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2011. – 311 с.
2. Осадець С.С. Страхування: підручник / С.С. Осадець. – Вид. 2-ге, [перераб. і доп.]. – К.: КНЕУ, 2002. – 599 с.
3. Федорова Т.А. Основы страховой деятельности: учебник / Т.А. Федорова – М.: БЭК, 2004. – 875 с.
4. Сплетунов Ю.А. Страхование / Ю.А. Сплетунов, Е.Ф. Дюжиков – М.: "Инфра-М", 2006. – 311 с.
5. Страхування: [практикум] / [В.Д. Базилевич, Р.В. Пікус, К.С. Базилевич, В.А. Кравченко та ін.]; за ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2011. – 607 с.
6. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.
7. Дорош Н. Страхування професійної відповідальності аудиторів / Н. Дорош // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Економіка. – 2008. – № 101. – С. 29-31.
DOI: 10.17721
8. Дрозд І.М. Особливості страхування професійної відповідальності / І.М. Дрозд // Університетські наукові записки. – 2006. – №2 (18). – С. 367-370

Надійшла до редколегії 26.01.15

О. Лобова, канд. экон. наук, ассист.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

ОСОБЕННОСТИ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ СТРАХОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ В УКРАИНЕ

Обобщено особенности страхования профессиональной ответственности. Определена сущность понятия профессиональная ответственность. Охарактеризованы основные элементы договора страхования профессиональной ответственности. Рассмотрены виды страхования профессиональной ответственности. Проанализированы размер страховых тарифов при предоставлении услуг по страхованию профессиональной ответственности различными страховыми компаниями Украины.

Ключевые слова: профессиональная ответственность, страхование ответственности, страхование профессиональной ответственности, страховая компания.

O. Lobova, PhD in Economics, Assistant

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

FEATURES OF PROFESSIONAL LIABILITY INSURANCE REALIZATION IN UKRAINE

The signs of professional liability insurance are generalized in the article. It is the presence of losses, additional costs that require mechanisms and sources of compensation. The essence of the professional responsibility concept is determined and it is characterized like specialists material liability of different professions, lack of qualifications, errors and omissions are due to carelessness or negligence may cause harm to the client. The main elements of the professional liability insurance contract, such as insurance objects, insurance compensation, insurance risks are described. The types of professional liability insurance are characterized. There are such types of the professional liability insurance: professional liability insurance of architect, lawyer, auditor (accountant), appraiser, notary, customs broker and doctor. It is determined, that the most widespread in Ukraine is the professional liability insurance of lawyer and customs broker because the policy is purchased for the sole purpose to obtain a license. The size of insurance rates in the provision of professional liability insurance in different insurance companies of Ukraine are analyzed. It is established that insurance rate depends on the type of professional activity, scope of service, qualifications and the other factors. The development impulse can only provide judicial and legal definition of professions wide list that are subject under mandatory professional liability insurance.

Keywords: professional liability, liability insurance, professional liability insurance, insurance company.

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2015, 3(168): 67-72

УДК 334.722

JEL E61

DOI: [dx.doi.org/ 10.17721/1728-2667.2015/168-3/10](http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2015/168-3/10)

Г. Олійник, канд. экон. наук, ассист.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК МЕХАНІЗМ ЗМЕНШЕННЯ РИЗИКІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

У статті визначено роль державно-приватного партнерства у соціально-економічному розвитку країни та її регіонів, визначено основні причини і соціальні фактори на користь впровадження ДПП в Україні, виокремлено основні складові ДПП у соціальній сфері. Визначено сутність соціальних ризиків, фактори, що їх обумовлюють, їх основні ознаки. Розкрито значення ДПП у контексті розподілу соціальних ризиків, визначено роль страхування в угодах про ДПП.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, приватний сектор, соціальна сфера, соціальні ризики, соціальні послуги, страхування.

ВСТУП. Постановка проблеми. На сьогоднішній день все більш очевидним стає той факт, що досягнення стратегічних цілей держави і сталого розвитку її регі-

онів неможливо без злагодженого партнерства держави і приватного сектору. Актуальність державно-приватного партнерства (ДПП) саме у соціальній сфері обумо-